

АҲМАД БИН БЕЛЛА ТОШКЕНТГА КЕЛДИ

М. ГЕРАСИМОВ, Е. ЕФИМОВ,
Г. ЛИПШИЦ, Е. МАИОРОВ,
(ТАСС—ЎзТАП мухбирлари).

М. ГЕРАСИМОВ, Е. ЕФИМОВ,
Г. ЛИПШИЦ, Е. МАИОРОВ,
(ТАСС—ЎзТАП мухбирлари).

М. ГЕРАСИМОВ, Е. ЕФИМОВ,
Г. ЛИПШИЦ, Е. МАИОРОВ,
(ТАСС—ЎзТАП мухбирлари).

ХИТОЙ КОМПАРТИЯСИДАГИ ПАРТИЯ ТУРМУШИНING БАЪЗИ ЖИХАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА

1912 йилдаёқ бошленикларнинг Прага конференциясида «Хитой революцияси тўғрисида» Ленин таклиф қилган резолюция қабул этилган эди. Хитой революционерларнинг хурматли ва бутун қоралар билан қувватлашга тайёр бўлиб туришдан иборат қизғин ҳислар билан тўлган бу резолюцияда айтилган эдики, конференция «Осиёга озолини келтириётган ва Европа буржуазияси хукмронлигига боғлаб турган Хитой халқининг революцион кураши оламшумул аҳамиятга эга эканлигини қай қилиб ўтати, Хитой республикаси — революционерларни таъриқлайди, Россия пролетариатининг Хитойдаги революцион халқнинг муваффақиятларини чуқур ҳажмон ва буюк саноийлик билан кузатаётганлигини исботлайди ва чоризмининг боқинчилик сибатини қўллаб-қўлтирётган рус либерализминг қилмишларига лашналар ўқиб қоралайди» (В. И. Ленин, Асарлар, 17-том, 507-бет).

Планетамизда капитализмининг негизларини қашатган, революцион ҳаракатининг кудратли оқини бутун дунёга ёйиштириб турганларнинг оқиб берган ва бу оқиннинг бутун дунёга, жумладан, Хитойда ҳам ёйиштириб сабаб бўлган Октябрь революциясининг ғалабасидан кейин бизнинг Коммунистик партиямиз ҳаммаша Хитой Компартиясини, Хитой революциясини қувватлаб келди ва қувватлашмоқда. Халқ Хитой билан дўст бўлиб келмоқда ва бу дўстлигини қадрлайди.

Хитой Компартияси раҳбарлари объектив баҳолар беришга қодир бўлиб келган яқин вақтларда улар неча мартабало ўз сўзларидан ва ўз раҳбарларининг сўзларини нутқларидан КПССга ва унинг Марказий Комитетига, партиямиз XX съездининг йўлга текис баҳо беришга турди. Совет Иттифоқининг жуда катта аҳамиятини, унинг Хитойга бераётган маънавий ва ердамин таъкидлаб кўрсатиб турди.

Хитой Компартияси фаолиятининг бир қанча жиҳатларига доир бизда гарч қийинчи мулоҳазалар ва таъкидлий фикрлар бўлса ҳам, аммо бу Компартиянинг ички турмушини таққид қилишни ҳеч қачон лозим топпаган эдик. Бундай қилганлигининг сабаби шу эдики, айрим ҳолларда бошқа компартияларнинг иши деб ҳисоблаганимиз каби, бу ишни ҳам Хитой Компартиясининг ўз иши, деб ҳисоблаб келдик.

Аммо яқин вақтлардан бери хитой коммунистлари бизнинг ички ишларимизга — давлат ишларига ҳам, партия ишларига ҳам аралашиб турганлиги ҳақида ўзларига ўзининг раҳбарлиги енгиллаштириб қўйган бўлур

эдилар. Аммо шундай ишни ўзларини қила туриб, буни қонуний ва тўғри, деб ҳисобламайдилар.

Кейинги вақтларда Хитой Компартиясининг раҳбарлари ўз халқлари орасида ва ўзлари учун қимбат тозилган мамлакатларнинг ҳаммасида советларга қарши курашиб пропаганда қилиш йўлига тушиб олдилар. Хитой раҳбарлари бизнинг партиямизга ва унинг Программасига бўҳтонлар ёғдириб, Хитой партиясининг ишида ўрнаган тартибларини, унинг иш практикасини беихёла мақтамоқдалар, Хитой Компартияси қилаётган ишларини «энг марксизм-ленинизм» йўли қилиб кўрсатмоқдалар, худди ўзларини жиддий асосга ага бўлгандек бу йўлда бошқалар ўрнатган олдин лозим деб даъво қилиб, ўзларининг шу йўларини буюқсиз йўлга қилиб кўрсатмоқдалар. Улар ўз халқларини ниқоблаш, ўз партияларининг ичидagi ишларини ахродлини шу қалар бўлиб кўрсатмоқдаларки, агар уларнинг гапига қўлоқ солсангиз, гўё улар ҳеч бир хато қилмаган бўлиб қўринадилар. Бу эса ленинчи тилдаги партия раҳбарлари учун зарур энг муҳим фазилатларининг уларда йўқлигини кўрсатувчи белгидир.

Ленин бундай деган эди: «Хитой оқиқ иқдор қилиш, унинг сабабларини очиб бериш, уни туғдирган шароитни анализ қилиш, хитойни тузатиш воситаларини диққат-эътибор билан муҳомаа қилиш — мана бу нарса жиддий партиянинг аломатидир, бу нарса учун ўз афзалларини бажаришилар, бу нарса — сифат ва сўнгра омига ҳам таълим ва тарбия беришидир» (Асарлар, 31-том, 45-бет).

Ўз хато ва камчиликларини тезда оқиб ташлаб уларни қадриятли туғдирган учун кескин қоралар билан раётган партиямизнинг кучи партия турмушининг ленинга нормалари ва традициялари тилганлигини натижада кейинги ўн йил ичиде айланиб аққол намоён бўлди. Н. С. Хрушчев XXII съезда КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот докладыда бундай деб таъкидлади: «Партия лияти Программанинг ва Уставнинг талабларига мувофиқ, партия турмушининг ленинга нормаларига ва коллектив раҳбарлиги принципларига оғишмай рия қила берилади, партия ташкилотларининг ва партия ҳодимларининг партия ва халқ олдидagi масъулиятини ошира берилади, барча коммунистларнинг активлигини ва ташаббусдорлигини ўстиришни, уларнинг партия сибатини ишга қилиш ва ўтказишда иштирок қилишнинг таъминлай берилади, тақдир ва ўз-ўзини тақдирини ривожлантира берилади».

Мана шунинг ўзини ҳозирги вақтда Хитой раҳбарлари айниқса ёқтираётдилар.

Хитой Компартиясида партия турмушининг ленинга нормаларига бўлиналганлиги рўй берган ҳозирги вақтда оқиб ташлаб фойдаланидиган, чуқун ХХП раҳбарларининг ленинизмга қарши ҳозирги позицияси мана шу бўлишлар заминиде ўсиб томир ёйди. Таъкидлийки, Хитой раҳбарларининг ёлгончилиги ва сохтагарлик қилкичларига, қўпол тўхматлар ёғдиришларига, сўнги ва ҳақоратлар қилишларига биз асло тақдир этмаймиз. Бундай қилиш коммунистлар учун номуносибдир.

35 ЙИЛ ИЧИДА ПАРТИЯНИНГ ИККИ МАРТА СЪЕЗДИ ЎТКАЗИЛДИ

Марксизм-ленинчи партия демократик централизм негизларига қурилади.

Мана шу икки элементни — демократия ва централизмни а ўққа еки бу ёққа томон ҳар қандай бузилиш партия қурилишининг ленинга принципларидан чекнинг бўлади ва партия тарққитида ё бюрократик тенденцияларни, еки анархистик тенденцияларни муқаррар келтириб чиқаради.

Маълумки, партиянинг энг буюк обрўли раҳбари ва ҳамма эътибор қилган йўлбошчиси Ленин партия съездларини мунтазам равишда ўтказмай туриб партияга раҳбарлик қилиш мумкин эмас, деб ҳисоблаган эди. Унинг фикрича, съездларнинг роли шундан иборатки, бу съездларда раҳбарлик, Марказий Комитет, партия Уставининг нормаларига мувофиқ партия олдиде ҳисоб беришлари, омма таърибисини, бутун партия ишнинг тартибисини ҳисобга олиб бундан бўён ўтказиладиган сибатини коллектив бўлиб ишлаб чиқишлари еки агар ўзгарган вазият талаб қилса, бундан олдинги партия съездларининг қарорларига зарур ўзгаришлар киритишлари лозим.

Октябрнинг ғалабасидан кейин бравдан тўрт ой ўтиши биланқол, партиянинг съезди қақирилган эди, пролетариат диктатурасини, совет тузумини мустаҳкамлаш ваифалари, социализм қуриш вазифалари шу съездеда белгилан олдинг эди. Ленин ҳаёт чоғида ва Ватан уруши бошланганга қадар партия съездлари мунтазам равишда қақирилиб турди. Бу традиция ва Уставнинг энг муҳим талаби КПССда Сталин вафотидан кейин яна тикланди.

Хитой Компартиясининг VI съезди 1928 йилда, VII съезди — 1945 йилда, VIII съезди орадан ўн бир йил ўтқандан кейингина — 1956 йилда ўтказилди. Шундай қилиб, кейинги 35 йил ичиде Хитой Компартиясининг атиги иккита съезди бўлиб ўтди. Бутун Хитойда 1949 йилда узиб-кесил ғалаба қозонилгандан кейин ХХП орадан 6 йил ўтган, ўз съездини қақирди. Хитой Компартиясининг мана шу VIII съезди муҳим қарорлар қабул қилди. Бу қарорларга асос қилиб олганган принциплар марксизм-ленинизм назариясига мувофиқ бўлиб, марксизм-ленинизмни Хитой шароитида таълиқ қилиш характерли қарорлар эди. Бизнинг партиямиз буни неча мартабало қай қилиб ўтди ва ҳозир ҳам ХХПнинг 1956 йилдаги VIII

ри етти йилдан кўпроқ вақт ўтди. Аммо съездининг қачон қақирилиши ва нима учун қақирилганлиги ҳақто маълум ҳам эмас.

Устава мувофиқ Марказий Комитетнинг ваколатлари ҳам алақачон тутатган, лекин буни ҳеч ким пайқамайтганга ўхшайди. Партиянинг ўзи ҳам буни пайқамайтганга ўхшайди. Дарҳақиқат, наҳотки, партияда ҳеч ким — партиянинг кеңса аъзолари ҳам, съездан келган партияга қабул қилинган, партиянинг раҳбар органларини сайлашда бир марта ҳам қатнашмаган, партия йўлини ишлаб чиқишда қатнашмаган етти миллион қилиш ҳам бунга қизиқмаётган бўлса, наҳотки, наҳотки, Хитой Компартияси Марказий Комитет аъзолари бу партияси олдидagi масъулият ҳиссини шу қалар йўқотиб юборган бўлсалар?

Хитой Компартиясининг раҳбарлари нима сабабдан Устав бажарилмаётганлиги ва съездан қақирилмаётганлигини ўз партиясига, ҳақто, тушунтириб беришни ҳам лозим топмайд.

Шуларнинг ҳаммаси кўрсатиб турибдики, эндиликда Хитой Компартиясида бу масалалар Устав қондалари асосида ҳал қилинмаётганлиги йўқ, балки урушдан кейинги даврда Сталин ҳаёт чоғида бир сабаб билан ҳам бўлганлиги бу масалалар Мао Цзэ-дуннинг кўрсатмалари билан ҳал қилинмоқда.

Иккинчи жаҳон уруши тамом бўлгандан кейин съезд қақирши масаласи партиямиз Марказий Комитетининг Сибей бюросида неча мартабало қўйилган эди. Аммо Сталин партия съездини қақиршишни турли баҳоналар билан орқага сўра берди. Партия съездида тайёр эди, буни урушдан кейинги бутун вазият талаб қилмоқда эди, аввало, экономикани тиклаш ва уни янада ривожлантириш планини муҳомаа қилиш керак эди. Бироқ, бу план партиянинг олий органи бўлган съездсиз қабул қилинди, бу эса партиянинг традицияларини бузиб ва партиянинг амалий фаолиятини лхшилашга ердам бермади.

Марказий Комитет Сибей бюросида съезд қақирши тўғрисида икки марта қарор қабул қилинди, ҳақто съезд қачон қақирилиши лозимлиги ҳам тайқидиб қўйилди, лекин сўнгра Сталин Марказий Комитетнинг ҳисобот докладыни қилишга ўзининг тайёр эмаслигини, ёши улгайиб қолганлиги сабабли бу ишни бажариш қийин эканлигини ва тайёргарлик қуриш учун яна вақт кераклигини баҳона қилиб, съезд қақирши муддатини тағин орқага сўришга муваффақ бўлди.

ХИТОЙ КОМПАРТИЯСИ ХАЛҚАРО ИШЛАРДАГИ ЎЗ ЙЎЛИНИ РЕВИЗИЯ ҚИЛМОҚДА

ХХП раҳбарларининг позициясини тубдан ўзгарганлигини, улар коммунистик ва ишчи партияларининг халқаро кенгашларида келишиб олган қондаларни ва ўз партия съездларининг қарорларини ревизи қилаётганликлари уларнинг халқаро масалаларга доир берган йўл-йўриқлари мисолида аққол қуриш мумкин.

Ғалати бўлиб қўринса ҳам шунини айтиш керакики, Хитой Коммунистик партиясининг ўз программаси йўқ. Шунинг ўзи ҳам жиддий масала бўлиб, ҳали биз бу масалага яна қайтамиз. Лекин ХХПнинг VIII съезида 1956 йилда қабул қилинган партия Устаига қиясқача «Программанинг асосий қондалари» деган сўзбоши беришган. Шундан бундай дейилади: «Хитой Коммунистик партиясини бутун дунёда тичлиқни сақлашдан ва турли тузумдаги мамлакатларнинг тич-тотув яшашидан иборат ташқи сибат учун курашад.

Ўша даврда Хитой Компартиясининг халқаро сибатдаги бош йўли шундай бўлган эди. Ўша вақтда тич-тотув яшашини тушуниш ҳам умумий бўлган эди. ХХП Марказий Комитетининг VIII съезида қилган ҳисобот докладыда, КПСС XX съези «тич-тотув яшашини ва халқаро ҳамкорлигини янада ривожлантиришга доир тақлифлар киритиди, халқаро кескинлигини юмшатиш ишига жуда катта ҳисса қўшиди» деб таъкидланганлиги таъкидланган эди.

Компартиясининг 1957 ва 1960 йиллардаги Москва кенгашларида қатнашган уруш ва тичлиқни, тич-тотув яшашга ва халқаро майдондаги сибей курашга нисбатан жаҳондаги барча Компартияларнинг ўзаро келишиб олганган позициясини баён қилиб берган ҳужжатларни имзолаган Хитой делегациялари ҳам ўз съездининг мана шу йўл-йўриқларига асосланиб ҳаракат қилишди.

Хўш, бунга бутунлай қарама-қарши бўлган йўл-йўриқларини ҳозирги вақтда эълон қилаётган «Жаньминь жибао» ва «Хунци» редакциялари бунинг учун қимдан ваколат олган эканлар?

КПСС Марказий Комитетининг Оқиқ халқ муносабати билан ёзилган машғум «олтичи мақолада» (1963 йил 12 декабрда) «КПСС раҳбарлиги тич-тотув яшашини «Совет Иттифоқи» ташқи сибейини социалистик лагердаги ҳамма мамлакатларнинг бош йўли» деб ҳисоблайди, деб, бу нарса «қардош социалистик мамлакатларни капиталистик мамлакатлар билан бир қатор қилиб қўйиш бўлади, бу нарса социалистик лагердан воз кечиб бўлади» деб, бу йўл гўё «империализмининг эҳтиёжларига мос бўлиб тушади ва империализмларнинг агрессия ҳамда уруш сибатига қўла келди» деб, бу йўл ҳақто «сифий курашини жаҳон миқёсида сибейи ҳамкорлик билан алмаштириш бўлади» деб ва ҳоказо ва шу каби тақдиромиз гаплар айтилган ва булар қандайдир жиноят қилиб қўрсатилади.

Кези келганда Совет Иттифоқининг халқаро битимлари ва капитализмининг айрим мамлакатлари

Шундай қилиб, 1946—1948 йилларда съездин қақирши учун тула имконият бўлса ҳам аммо партиянинг съезди бизда шу йилларда эмас, балки фақат 1952 йилда қақирилди. Съездин бундай кечикиб қақирилганлиги шахсга сиринишдан, шу шахсининг партия раҳбарлигида қалдан ташқари катта роль ўйнаётганлигидан бошқа ҳеч қандай сабаб йўқ эди.

Эндиликда Хитой Компартиясини да ҳам шунга ўхшаш ҳол рўй бераётган деб ўйлаш мумкин. Хитой Компартиясида ҳам экономикани ривожлантиришнинг биринчи беш йиллик плани съездеда муҳомаа қилинмади, «уч қилди байроқ» йўли ва қиллоқ ҳўжалик кооперативларидан коммуналарга ўтиш йўли съезд директивалари бўлмай туриб ва ҳақто 1956 йилги съездин амалдаги йўл-йўриқларига хилоф равишда амалга оширилди. Янги беш йиллик 1963 йилдаёқ бошлангани лозим эди, лекин экономикани янада ривожлантириш йўлини кўрсатиб бериш лозим бўлган съездин қақирши тўғрисида ҳеч бир гап йўқ. Яна бунинг устига шу нарсани жуда аниқ қилиб айтмоқ керакики, Хитой раҳбарларининг халқаро коммунистик ҳаракатга нисбатан, халқаро сибатсиз ва ички сибатсиз кейинги йилларда пайдо бўлган янги йўли, марксизм-ленинизмнинг энг муҳим қондаларини ревизи қилишдан иборат бўлган янги ғовий платформу, мана шу кескин бурлиқнинг ҳаммаси партия билан маслаҳатлашилмай, съезд қақиршилмай туриб ва Хитой Компартиясининг бундан олдинги съездлари қабул қилган қарорларга хилоф равишда амалга оширилди. Бу эса Компартиялар учун муштарак бўлган марксизм-ленинизм назариясини янги практикасини ревизи қилишнинг бўлиб қолмасдан, шу билан бирга, аввало, Хитой Компартияси раҳбарларининг ўз партиясига нисбатан, шу партиянинг принципларига ва съездларнинг қарорларига нисбатан қилаётган ревизиқлидир.

Шу сабабли Хитой бузғунчи раҳбарларининг ҳозирги идеологик установкалари ва амалий ҳаракатлари нима масалаларда ва қандай қилиб Хитой партия съездларининг қарорларидан четга қийаётганлигини ва шу қарорларга эид бўлиб тушаётганлигини тақдир қилиш Хитой Компартиясининг ички ишларига аралаштишга уриниш, деб ҳисоблаганини асло мумкин эмас. Бундай тақдир қилишнинг бошқа партияларининг ишларига Хитой раҳбарлари қўпол равишда аралашаётганлиги ўзининг формаси жиҳатидан ҳам, моҳияти жиҳатидан ҳам асло ўхшаймайди.

Шу сабабли 1956 йилда Совет Иттифоқининг бир ўзи синовларини ўтказишдан воз кенгашилганга «социалистик лагер» мамлакатлари тичлиқ йўлида энг кўп куч-ғайратни сарфлашга тайёр» эканлигини кўрсатувчи бир ҳол деб баҳо беришдан айди, агрессия доиралар эса халқларнинг тичлиқка қаратилган истак ва озуларини пинсад қилмаётлар, деб тақдир қилинган эди. Эндиликда эса уч соҳада синовлар тўхтатилганлиги, Хитой Компартиясининг съезди берган йўл-йўриқга хилоф равишда «Америка империализми олдинда таслим бўлиш» деб ва бу «уч давлатнинг ядро монополиясини мустаҳкамлаш» («Жаньминь жибао» ва «Хунци»даги мақолада) энг мақсадлини қўлайди, деб эълон қилинмоқда. Хўш, нималар ўзгариб? Ядро синовлари нисонингта қамроқ зарар келтирадиган бўлиб қолди? Йўқ, Хитой раҳбарларининг нуқтан назари ўзгариб, бу нуқтан назар съездеда айтилган фикрларга бутунлай қарама-қарши бўлиб қолди, аммо Хитой раҳбарлари ҳақто бунинг партияга айтишни ва унинг олий органи бўлган съездега айтишни ҳам лозим топпаётлар.

Шундай қилиб, ХХП раҳбарлари Компартиясининг қўшма ҳужжатлариде ва ўз съездларининг қарорлариде халқаро турмуш масалалари ҳақида берилган қондаларни ревизи қилиб, бу ревизионизмни ўз устиларидан бошқаларнинг устига ағдаришга уринмоқдалар, КПСС раҳбарлиги «тич-тотув яшаш», «тич муқоабаси» ва «тич ўтиш» деб аталган ўзининг ревизионизмни йўлини пропаганда қилаётди, империалистлар «ақлли» ва «яхши иниятли» бўлиб қолди, деб таъриф қилишга киришди» (1963 йил 6 сентябрдаги мақола) деган гапларни «Жаньминь жибао» ва «Хунци» ҳар сониде бошланган мақолаларда тинмай тақдиромизда.

Капиталистик мамлакатларнинг ариобкорлидан биронтаси гарчи чиқиб қарши бер масалада оқилноа йўл туғди, деган гап Совет матбуотида пайдо бўлиши биланқол, Хитой матбуоти бу тўғрда тўс-тўполон қилиб шовқин солади.

Кеннеди билан музокаралар олиб борганлигимиз учун улар бизни айниқса қаттиқ айблашди. Хитой сибейчилари Кеннедини фақат Америка империализми ва реакциониси мужасамлаштирган кимми, деб билдилар ва Кеннеди ҳукмати уруш ва тичлиқ масалаларда сергаклик билан иш олиб бориши ёки ақл-идрок позициясида туриб ҳаракат қилиш тўғрисида гап бўлиши ҳам мумкин эмас, деб ҳисобладилар. Шу сабабли ҳозирги хитойча тародаги «ортодокс» марксизмларнинг фикрича шу масалаларда АҚШ билан ўзаро ишчи муносабатларини ўрнаттиш имкониятларини қидиришимиз революцияни ишга хийнат, деб ҳисобланмоқда. Ваҳолонки, ХХП Марказий Комитетининг 1956 йилда қилиб ҳисобот докладыда Хитой раҳбарларининг ўзлари Америкада, янги жаҳон уруши АҚШнинг манфаатлари нуқтан назаридан ҳеч қандай фойда бериши мумкин эмаслигини тушуна бошлаган ар

лиш қайси ҳужжатда, Хитой Компартиясининг қайси съездеда қонуллаштирилган, ХХП раҳбарлари шу «қонунига» асосланиб капиталистик мамлакатлардаги Компартияларнинг ишларига қўпол равишда аралашмоқдалар, улардан қуроли кураш бошлашни талаб қилмоқдалар, маъкур мамлакатларнинг Компартияларининг раҳбарлигида бу талабни рад қилган тақдирда уларни «синочон каби қўрқо» ёки «қўрқоқ пингвинлар» деб ҳақорат қилмоқдалар.

Шундай қилиб Москва кенгашларининг ёки Хитой Компартиясининг VIII съездининг ҳужжатларига ўзининг руҳи, ҳарфи ёки маъноси жиҳатидан мувофиқми, ахир? Бунга фақат битта жавоб бўлиши мумкин: заррача ҳам мувофиқ эмас.

Зотан, ҳозир бунинг Хитойда ҳам лиярмаётлар: «Жаньминь жибао»нинг шу йил 31 мартдаги сиккизинчи мақоласида: Компартиялар Халқаро кенгашларининг Декларациясида ва Баёитида муҳим масалаларга доир ёниб қўйилган таърифлар «қайта қўриб чиқилиш ва тузатилиш», деган талаб қўйилмоқда (бу ревизи қилинсин, деган талабнинг ўзгинаси-чу, ахир!).

Хитой раҳбарларининг қуролизилаш масалаларига, ядро синовларини тўхтатиш масалаларига муносабатлар ҳам худди шундай ўзгариб кетди. 1958 йилдаёқ ХХП VIII съезди II сессиясининг қарорлариде аниқ ва равшан қилиб бундай дейилган эди: «Совет Иттифоқи ядро қуроли синовларини бериш бўлиб қолди, Корея, Халқ Демократик Республикаси ва бизнинг мамлакатимизнинг ҳукумати Кореядан Хитой халқ қўлғилиларини олиб чиқиб кетишга биргаликда қарор қилдилар. Бу фактлар социалистик лагер» мамлакатларининг тичлиқ йўлида энг кўп куч ва ғайрат сарфлашга тайёр эканликлари бунинг дунё халқларига кўрсатиб турибди. Бироқ, Америка империализми бошчилигидаги агрессия блок бунинг дунё мамлакатларидеги халқларнинг тичлиқка қаратилган истак ва озуларини қанузгача назар-пинсад қилмаётди ва ядро қуроли синовларини тўхтатишдан, «совуқ уруш»ни тўхтатишдан, қурашларни қисқартиришдан воз кечиб, ўз қўлларини Корея, Халқ Демократик Республикаси билан олиб чиқиб кетишдан воз кечини давом эттирмоқда ҳамда юксак даражада кенгаш қақирини эр бериб орқага сўришни давом эттирмоқда».

Шундай қилиб, 1958 йилда Совет Иттифоқининг бир ўзи синовларини ўтказишдан воз кенгашилганга «социалистик лагер» мамлакатлари тичлиқ йўлида энг кўп куч-ғайратни сарфлашга тайёр» эканлигини кўрсатувчи бир ҳол деб баҳо беришдан айди, агрессия доиралар эса халқларнинг тичлиқка қаратилган истак ва озуларини пинсад қилмаётлар, деб тақдир қилинган эди. Эндиликда эса уч соҳада синовлар тўхтатилганлиги, Хитой Компартиясининг съезди берган йўл-йўриқга хилоф равишда «Америка империализми олдинда таслим бўлиш» деб ва бу «уч давлатнинг ядро монополиясини мустаҳкамлаш» («Жаньминь жибао» ва «Хунци»даги мақолада) энг мақсадлини қўлайди, деб эълон қилинмоқда. Хўш, нималар ўзгариб? Ядро синовлари нисонингта қамроқ зарар келтирадиган бўлиб қолди? Йўқ, Хитой раҳбарларининг нуқтан назари ўзгариб, бу нуқтан назар съездеда айтилган фикрларга бутунлай қарама-қарши бўлиб қолди, аммо Хитой раҳбарлари ҳақто бунинг партияга айтишни ва унинг олий органи бўлган съездега айтишни ҳам лозим топпаётлар.

Шундай қилиб, ХХП раҳбарлари Компартиясининг қўшма ҳужжатлариде ва ўз съездларининг қарорлариде халқаро турмуш масалалари ҳақида берилган қондаларни ревизи қилиб, бу ревизионизмни ўз устиларидан бошқаларнинг устига ағдаришга уринмоқдалар, КПСС раҳбарлиги «тич-тотув яшаш», «тич муқоабаси» ва «тич ўтиш» деб аталган ўзининг ревизионизмни йўлини пропаганда қилаётди, империалистлар «ақлли» ва «яхши иниятли» бўлиб қолди, деб таъриф қилишга киришди» (1963 йил 6 сентябрдаги мақола) деган гапларни «Жаньминь жибао» ва «Хунци» ҳар сониде бошланган мақолаларда тинмай тақдиромизда.

Капиталистик мамлакатларнинг ариобкорлидан биронтаси гарчи чиқиб қарши бер масалада оқилноа йўл туғди, деган гап Совет матбуотида пайдо бўлиши биланқол, Хитой матбуоти бу тўғрда тўс-тўполон қилиб шовқин солади.

Кеннеди билан музокаралар олиб борганлигимиз учун улар бизни айниқса қаттиқ айблашди. Хитой сибейчилари Кеннедини фақат Америка империализми ва реакциониси мужасамлаштирган кимми, деб билдилар ва Кеннеди ҳукмати уруш ва тичлиқ масалаларда сергаклик билан иш олиб бориши ёки ақл-идрок позициясида туриб ҳаракат қилиш тўғрисида гап бўлиши ҳам мумкин эмас, деб ҳисобладилар. Шу сабабли ҳозирги хитойча тародаги «ортодокс» марксизмларнинг фикрича шу масалаларда АҚШ билан ўзаро ишчи муносабатларини ўрнаттиш имкониятларини қидиришимиз революцияни ишга хийнат, деб ҳисобланмоқда. Ваҳолонки, ХХП Марказий Комитетининг 1956 йилда қилиб ҳисобот докладыда Хитой раҳбарларининг ўзлари Америкада, янги жаҳон уруши АҚШнинг манфаатлари нуқтан назаридан ҳеч қандай фойда бериши мумкин эмаслигини тушуна бошлаган ар

лиш қайси ҳужжатда, Хитой Компартиясининг қайси съездеда қонуллаштирилган, ХХП раҳбарлари шу «қонунига» асосланиб капиталистик мамлакатлардаги Компартияларнинг ишларига қўпол равишда аралашмоқдалар, улардан қуроли кураш бошлашни талаб қилмоқдалар, маъкур мамлакатларнинг Компартияларининг раҳбарлигида бу талабни рад қилган тақдирда уларни «синочон каби қўрқо» ёки «қўрқоқ пингвинлар» деб ҳақорат қилмоқдалар.

Шундай қилиб Москва кенгашларининг ёки Хитой Компартиясининг VIII съездининг ҳужжатларига ўзининг руҳи, ҳарфи ёки маъноси жиҳатидан мувофиқми, ахир? Бунга фақат битта жавоб бўлиши мумкин: заррача ҳам мувофиқ эмас.

Зотан, ҳозир бунинг Хитойда ҳам лиярмаётлар: «Жаньминь жибао»нинг шу йил 31 мартдаги сиккизинчи мақоласида: Компартиялар Халқаро кенгашларининг Декларациясида ва Баёитида муҳим масалаларга доир ёниб қўйилган таърифлар «қайта қўриб чиқилиш ва тузатилиш», деган талаб қўйилмоқда (бу ревизи қилинсин, деган талабнинг ўзгинаси-чу, ахир!).

Хитой раҳбарларининг қуролизилаш масалаларига, ядро синовларини тўхтатиш масалаларига муносабатлар ҳам худди шундай ўзгариб кетди. 1958 йилдаёқ ХХП VIII съезди II сессиясининг қарорлариде аниқ ва равшан қилиб бундай дейилган эди: «Совет Иттифоқи ядро қуроли синовларини бериш бўлиб қолди, Корея, Халқ Демократик Республикаси ва бизнинг мамлакатимизнинг ҳукумати Кореядан Хитой халқ қўлғилиларини олиб чиқиб кетишга биргаликда қарор қилдилар. Бу фактлар социалистик лагер» мамлакатларининг тичлиқ йўлида энг кўп куч ва ғайрат сарфлашга тайёр эканликлари бунинг дунё халқларига кўрсатиб турибди. Бироқ, Америка империализми бошчилигидаги агрессия блок бунинг дунё мамлакатларидеги халқларнинг тичлиқка қаратилган истак ва озуларини қанузгача назар-пинсад қилмаётди ва ядро қуроли синовларини тўхтатишдан, «совуқ уруш»ни тўхтатишдан, қурашларни қисқартиришдан воз кечиб, ўз қўлларини Корея, Халқ Демократик Республикаси билан олиб чиқиб кетишдан воз кечини давом эттирмоқда ҳамда юксак даражада кенгаш қақирини эр бериб орқага сўришни давом эттирмоқда».

Шундай қилиб, 1958 йилда Совет Иттифоқининг бир ўзи синовларини ўтказишдан воз кенгашилганга «социалистик лагер» мамлакатлари тичлиқ йўлида энг кўп куч-ғайратни сарфлашга тайёр» эканлигини кўрсатувчи бир ҳол деб баҳо беришдан айди, агрессия доиралар эса халқларнинг тичлиқка қаратилган истак ва озуларини пинсад қилмаётлар, деб тақдир қилинган эди. Эндиликда эса уч соҳада синовлар тўхтатилганлиги, Хитой Компартиясининг съезди берган йўл-йўриқга хилоф равишда «Америка империализми олдинда таслим бўлиш» деб ва бу «уч давлатнинг ядро монополиясини мустаҳкамлаш» («Жаньминь жибао» ва «Хунци»даги мақолада) энг мақсадлини қўлайди, деб эълон қилинмоқда. Хўш, нималар ў

